

PREVEZE DENİZ MUHAREBESİNE İLİŞKİN GERÇEKLER

AFİF BÜYÜKTUĞRUL

E. Amiral

Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetlerinden Albay Braoun Taylor'ın Cenevizli Amiral Andrea Doria'nın hayatına ilişkin yazısı üzerine¹ Preveze Deniz Muharebesini, ilmî esaslara dayanarak, baştan etüt etmek zorunlu oldu. Çünkü Albay Taylor'ın fikirlerine göre on altıncı yüzyılın en büyük denizcisi Andrea Doria idi. Büyük Amiral Barbaros Hayrettin ise şöhreti Türkler tarafından göklere çıkarılan bir korsandan başkası değildi. Barbaros'un yaptığı Preveze deniz muharebesi bile ciddî bir muharebe sayılamazdı, çünkü bu muharebede Türkler bir iki Venedik gemisinden başkasını batıramamışlardı.

Bundan başka Albay Taylor, Preveze Deniz Muharebesinin Barbaros'la Andrea Doria arasında anlaşmalı bir şekilde yapıldığını ve yani bir şike muharebesi olduğunu da iddia edecekti.

Albay Taylor'ın bu konudaki ilmî araştırmaya dayanmayan beyan ve iddiaları, ilkönce, tarih konusunda kendimizi yabancılara anlatmaya heves etmememizin acı bir sonucu idi. Nitekim Amiral Adolp Slaid de bu gerçeği ortaya koymuş ve Türklerin bu ters anlayışından yabancılardan, Türkiye aleyhine olarak, bol bol yararlandıklarını belirtmişti².

Diğer taraftan bizim denizci tarihçilerimiz de Preveze Muharebesini bir "Vak'anüvis tarihi" olarak ortaya koyacaklar; muharebenin Osmanlı tarihi üzerindeki etkisini karanlıklarda bırakacaklardı. Tarihçilerin yazdığı Preveze muharebeleri ise hamasetten fazla bir değer taşıyamıyordu. Bunun nedenini de bulmak pek zor olmasa

¹ Albay Taylor'ın yazısı için bkz. Proceedings (Amerikan Deniz Kuvvetlerinin resmî dergisi)'in 1971 koleksiyonu.

² Adolphe Slade: *Müşavir Paşa'nın Türkiye Seyahatnamesi* (Çev. Ali Rıza Seyfi), Deniz Kuvvetleri yayını.

gerekti: Tarihimiz Osmanlı Devletinin değil Osmanoğlu ailesinin tarihi olarak yazılmıştı. Nerede ve hangi muharebede Padişah varsa o muharebe tarih üzerinde etkili gösteriliyor, onun katılmadığı deniz olaylarının etkilerine de önem verilmiyordu. Üçüncü Tarih Kongremizde İngiliz tarihçisi Hones Runciman, bu fikri, Osmanlı Devletinin kuruluşu sırasındaki deniz olaylarına az dikkat sarf olunmuştur³, şeklinde anlatmıştı. Önemli olan bu değil, deniz olaylarının tarih üzerindeki etkilerini araştırmamaktı.

Bundan ötürü deniz olaylarının Osmanlı tarihi üzerindeki etkilerini araştırmak bizlerin en önemli vazifesi olmalı idi. Bu araştırmalara gereken ciddiyet verilebilirse, sadece deniz tarihimiz değil, bundan, tekmil tarihimiz büyük çıkarlar sağlayacaktı. Bu arada Preveze Deniz Muharebesinin bir “Hamaset olayı” değil, Türk denizcisinin yaptığı ilk “İstiklâl savaşı” olduğu hemen ortaya çıkacaktı. Çünkü Hıristiyan ittifak, muharebeyi, “Türkleri Rumeli’nden ve hatta İstanbul’dan atmak” gibi saldırı değeri çok büyük olan bir hedefe ulaşmak için tahrik etmişti. Kazansaydı Osmanlı Devleti yeniden Anadolu’yu çevreleyen ada ve limanların yaptığı tabii ablukanın içine girecek ve vaktiyle İranlıların ve Selçukların başına geldiği şekilde, geri çekilmek zorunda kalacaktı.

Preveze Muharebesine ilişkin incelemelerimizi yaparken bu noktadan hareket ettik ve değerli tarih otoritelerimizin de böyle bir noktadan hareket etmesini istedik. Çünkü denizcilerin yaptığı incelemeler meslekî bir çaba olarak da değerlendirilebilirdi. Otoritelerimizin konuya el atmasında ise bundan sonraki hayatımız için de çıkar sağlanacaktı.

On Altıncı Yüzyıl’daki Deniz Sorunu

Daha on beşinci yüzyılda İstanbul’un alınmasından ötürü yeniçağa giriş (1453) ve Amerika’nın keşfedilip burada zengin ekonomi kaynaklarının bulunuşu (1492), on altıncı yüzyılda Akdeniz’in politik, ekonomik ve stratejik şeklinin değişeceğine dair en kuvvetli alâmet sayılmıştı. Yeniçağda Fatih Sultan Mehmet Osmanlı donanmasının karakterini akın donanmasından strateji donanmasına çevirmesi Osmanlı Devletinin istilâ hareketlerinin içine denizleri de alacağını

³ S. Runciman: “Deniz Kuvvetlerinin Ortaçağ Tarihindeki Rolü”, Türk Tarih Kurumunun *Kongreye Sunulan Bildiriler* kitabı, s. 156.

göstermiş, Amerika kıtasının keşfedilmesi de Akdeniz'e ilişkin hâkimiyet temellerinin değişeceğine işaret sayılmıştı.

Bu dönemden önce dünya denizciliği, yelkeni yardımcı itici araç olarak kullanan kürek dönemini yaşıyordu. Dönemin özelliği, savaş ve ticaret gemilerinin teknik kifayetsizliklerinden ötürü, denizyollarının güvenliğini sağlamak ve başkalarını bu nimetlerden yoksun bırakmak için, birbirine çok yakın deniz üslerinin meydana getirilmesi olmuştu⁴.

Bu esasın bir gereği olarak da Venedik denizci cumhuriyeti Modon, Koron, Navarin ve yedi Yunan adasında üsler kurduğu gibi; Anadolu'yu çevreleyen ada ve limanlarda da üsler kurmayı ihmal etmemişti. Fatih'in meydana getirdiği stratejik donanmanın ilk deniz hareketleri de, Balkan savaşı sırasında, Mora dolaylarındaki üsleri Venedik'ten koparmak çabasına dayanıyordu.

Diğer taraftan Amerika kıtasının keşfedilmesi, denizcilik tekniği olarak, gemilerin büyütülmesini ve kıyı denizciliğinden engin denizciliğine geçilmesini gerektirmişti. Yelken dönemi de bundan ötürü kürek döneminin yerini alacaktı. Fakat dönem değiştirmek, gene teknik nedenlerden ötürü, çok uzun bir zamana bağlı bulunmakta idi.

Bu ana düşünce etkisinde yardımcı araç olarak da yelkene fazla değer vermiş denizciler kürek döneminde kalanlara oranla daha büyük imkânlarla sahip olacaklardı. Venedik ve Ceneviz bu bakımdan Osmanlı donanmasına oranla üstün sayılabilir. Fakat Barbaros Hayrettin bu üstünlüğü, düşmanına saldırmak ve onunla muharebe yapmak için, hep, rüzgârın etkili olmadığı sakin havaları beklemekle telâfi ediyordu.

Donanmaların şekli ne olursa olsun kürek dönemindeki deniz muharebelerinin şekli "Rampa muharebesi" idi. Kim düşmanın zayıf tarafını daha önce seçer ve bu zayıf taraf üzerine fazla sayıda gemi rampa edebilirse zafere o aday olurdu. Ama muharebenin kesin sonucunu almak derya kaptanlarının değil, donanma serdarlarının vazifesi idi⁵. Muharebe nizamları da, tıpkı kara muharebelerinde olduğu gibi, merkez, sağ kanat, sol kanat ve ihtiyat kuvveti olarak teşkil ediliyordu. Bu ihtiyaç da rampadan sonraki muharebenin kılıç kalınla göğüs göğüscü yapılmasından doğuyordu. Amiral ya da amiral-

⁴ Amiral Giuseppe Fioravanzo: *I liberta dei mari*, s. 5.

⁵ Amiral Cossimo Basile: *Hristiyan Donanmanın Son Zaferi*, s. 10.

lara düşen vazife, muharebenin kesin sonuç yerinde üstün kuvvet bulundurabilmek ve rampa muharebesini çok iyi şartlarda hazırlamaktı. Tabiiyi iyi başlangıç mevkii almak ve düşmanı kuvvet dağıtımına zorlamak devrin başlıca denizci mahareti sayılıyordu.

On Altıncı Yüzyıl Hükümdarları ve Denizcileri

On altıncı yüzyılda Avrupa çok genç hükümdarlar elinde bulunuyordu: Fransa Kralı Birinci François 1515 yılında 21 yaşında, İngiltere Kralı VIII. Hanry 1509 yılında 18 yaşında; İspanya Kralı ve Alman İmparatoru V. Charles (V. Karl) 1520 yılında 20 yaşında idi⁶. Kanunî Sultan Süleyman da 1520 yılında 26 yaşında iken Osmanlı Devletine hükümdar olmuştu.

Bu genç hükümdarların hepsi de büyük hedefler peşinde koşmakta idiler: Kanunî Sultan Süleyman, Osmanlı Deniz İmparatorluğunu pekleştirmek ve karadaki istilâ hareketlerini genişletmek ve hatta Avrupa'ya hükmetmek istiyordu; V. Charles⁷ Avrupa ve Akdeniz üzerinde tam eğemenlik arıyordu. Bu arada Kuzey İtalya devletleri üzerindeki nüfuzunu kaybetmemeğe çok dikkat ediyordu. VIII. Hanry Atlantik'te İspanyol deniz satvetini yıkıp yerine İngiliz satvetini getirmek için büyük çaba içinde idi; nihayet I. François da Avrupa'daki İspanyol nüfuzunu kırıp yerine Fransız nüfuzu getirmek isteginde idi.

On altıncı yüzyıl başlarında Akdeniz'de şöhret yapmış iki büyük denizci vardı: Barbaros Hayrettin ve Andrea Doria⁸...

Bunlardan Barbaros Hayrettin 1473 yılında doğmuş; 1517'de ağabeyi Oruç Reis ile birlikte Cezayir'i alıp burada ikinci bir Türk devleti kurmuş ve İspanya Devletine karşı Kuzey Afrika'da savaşlar vermişti. 1519 yılında Osmanlı Devletinin Cezayir beyi olacak; 1520'de İspanyollara kaptırdığı Cezayir'i 1925 yılında tekrar geri alacak⁹; 27 aralık 1533 tarihinde 18 amiraliyle birlikte Osmanlı Devleti

⁶ H. G. Wells: *Kısa Dünya Tarihi* (Çev. Ziya İshan), Varlık Yayınları, s. 200.

⁷ V. Charles, çeşitli ansiklopediler ve yazarlar tarafından "V. Karl" ve "Charles Quint" olarak da takdim edilmektedir.

⁸ Andrea Doria, "Andra Doria" ve "Andre d'Oria" olarak da takdim edilmektedir.

⁹ Tarık Yılmaz Öztuna: *Türkiye Tarihi*, c. V., s. 74-104.

hizmetine girecek ve 6 nisan 1534'te de Osmanlı Devletine tam yetki ile derya kaptanı olacaktı¹⁰.

Kanunî Sultan Süleyman, Barbaros Hayrettin'de çok yüksek politik, stratejik ve denizcilik nitelikleri görmüş olmalı idi. Bu hükümdar, Venedik ve Ceneviz'in Mora kalelerini elde tutmalarını, Korent'e İspanyol garnizonu yerleştirmelerini ve Hıristiyan nakliyatına kesafet vermelerini¹¹ dikkatle izlemiş, yalnız kara kuvvetleriyle bu hareketlere karşı konulamayacağını düşünerek Batı Akdeniz'den yararlanmak istemiş, kuvvetli bir donanma yapıp İtalyan yarımadasına ayak basmak için de Barbaros Hayrettin'den istifade etmek istemişti¹².

Yabancı kaynaklar, "Kanunî Sultan Süleyman, Barbaros'un hareketlerine hiç inanmadığı için yanına Murad Ağa'yı verdi" diye yazacaklardı¹³. Ama bizim kaynaklarımıza göre hükümdar, Barbaros'a Sadrazam İbrahim Paşa'dan fazla değer vermişti¹⁴.

Andrea Doria ise 1466 yılında doğmuş, yüksek denizcilik ve muhariplik niteliği ile Ceneviz donanmasının başına geçmiş ve Barbaros'tan ayrılmı olarak hangi hükümdardan para alırsa onun emrine geçmiş ve mukaveleli çalışmıştı: Papa VII. Clement emrinde Roma Kilisesinin başamiralı idi Sonra Fransa Kralı I. François emrinde "Fransa amirali" olmuştu, 1527 yılında da İspanya Kralı V. Charles emrine girmişti¹⁵. Cenevizliler onu "kurtarıcı" olarak görüp büyük törenlerle karşıyorlardı ama¹⁶, Venediklileri izleyerek İspanya devletlerini V. Charles'ın nüfuzundan kurtarmak için hiç bir çabası olmamıştı. Savaşlarında gözönünde tuttuğu başlıca nokta da, kendi malı haline gelmiş Ceneviz donanmasını zedeletmeden İspanya kralı nezdindeki prestijini kaçırmamak, tam tersi, takviye etmektir. Buna dair hiç bir belge yoktu ama; hareketlerinden onun bu çabasını anlamak pek zor olmasa gerekti.

¹⁰ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 271.

¹¹ Murat edilen nakliyatın askeri nakliyat olması gerekmektedir.

¹² Ernie Bradfort: *Barbaros Hayrettin* (Çev. Zehra Ağralı), Sander Kitabevi, s. 170.

¹³ Camillo Manfroni: *Storia della Marina Italiana*, Periodici Scientifici yayınları, Milano 1897, c. III., s. 235.

¹⁴ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. III., s. 218.

¹⁵ Ivo Luzzati: *Andrea Doria*, Garzanti Kitabevi, Milano, s. 63, 73.

¹⁶ Ivo Luzzati: a.g.e., s. 80.

Her ne olursa olsun hükümdarların genç olmasına karşı iki büyük denizcinin yaşlı olması denizde yetişmenin ne kadar zor ve zamana bağlı olduğunu ifade edecekti. “Geminin yenisi, kaptanın eskisi” ata sözünün bir ifadesini burada görmekte idik.

Kıyılara ve denizyollarına saldırmak o zamanki deniz mücadelesinin başlıca hedefi olmasına rağmen yabancı bütün kaynaklar Barbaros’u korkunç bir korsan olarak takdim etmişlerdi ama, Anadolu’yu çevreleyen adalara dayanan Venedik ve Ceneviz kolonileriyle Rodos şövalyeleri de aynı akınları Anadolu kıyılarına karşı yapmaktan geri durmamışlardı¹⁷. Aradaki ayrım Barbaros’un kürekçilerini kendi denizcilerinden seçmesine karşılık yabancı denizcilerin kıyılarda topladıkları esirleri büyük bir vahşet içinde küreğe bağlamaları ve sonra da zindanlarda çürütmeleri idi¹⁸. Turgut Reis bile Andera Doria tarafından küreğe bağlanmıştı. Barbaros tarafından kurtarılmaya zindanlarda çürütülecekti.

Barbaros Hayrettin ve Anderea Doria, Preveze Muharebesinden önce karşı karşıya gelip deniz muharebesi yapmış değillerdi. Her ikisi de akın yapıyor ve ganimet topluyordu. Albay Braun Taylor sadece Anderea Doria’nın yakaladığı gemileri yazacak, Barbaros’un akınlarını karanlıklarda bırakacaktı¹⁹. Fakat Barbaros’un sadece Kanunî Sultan Süleyman’a getirdiği hediyeler, belki de Venedik ve Ceneviz bütçelerinin üstünde, çok büyük bir değer taşıyordu. Üstelik Barbaros, Puglia ve Ege adalarını vergiye bağlayarak stratejik hareketler yapmakta da usta idi.

Politika

On altıncı yüzyıl başında Avrupa’nın politik dengesi bozulmuştu. Papa III. İnnocentius, “Verdiğim her emir Allah’ın emridir, bu emirlere itiraz etmek ya da karşı isteklerde bulunmak yasak ve günahdır” diye emir çıkarmış; aileleri, ölüleri için bile vergiye bağlamış, 15 mart

¹⁷ Fuat Köprülü: *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Türk Tarih Kurumu yayını, s. 56 ve Selâhattin Tansel: *Osmanlı Kaynaklarına Göre Fatih Sultan Mehmet’in Siyasal Faaliyetleri*, Türk Tarih Kurumu yayını, s. 231.

¹⁸ Bugün Venedik’i seyahat eden turistler, San Marco meydanında bu zindanları görmektedirler. “Kürekçiler” için bkz. Ernle Bradford: *Barbaros Hayrettin* (Çev. Zehra Ağralı), Sander Kitabevi, s. 21.

¹⁹ Albay Braoun Taylor’ın adı geçen yazısı.

1517 tarihinde de, Türklere karşı harekete geçirmek istediği haçlı ordunun harcamalarını karşılamak üzere Avrupa'daki bütün kiliselerden yüzde on oranında emlak vergisi istemişti²⁰.

Papa'nın bu emrine karşı ilk direnişi Martin Luther (1483-1546) aldı bir Alman teoloji bilgini yapmıştı: 1510 yılında Roma'ya bir gezi yapan bilgin, papaların tutumundan tiksiniş ve Wittenberg Üniversitesi kürsüsünden kutsal kitap ve kutsal metinler konusunda yeni fikirler taşıyan dersler vermeğe başlamıştı. Bu hareketler Papa ile Alman imparatoru arasındaki ilişkileri bozacak ve 1520 yılında Papa X. Leo söylediklerini geri alması husunda Luther'e ihtarda bulunacaktı. Luther bu ihtarı kabul etmeyince de onu zindana hükümlü edecekti²¹.

Ancak Alman milletinin Luther'i tutmasına rağmen İmparator V. Charles Papa tarafını tutmuş; Alman milletini kendi aleyhine çevirmesinden başka Fransa ile arasını da açmıştı. V. Charles - I. François savaşının böylece zemini hazırlanmaya başlamıştı.

I. François esasen kral olduğu 1515 yılında, Fransa'nın etrafını Alman İmparatorluğu tarafından sarılı gördüğü için, bundan kurtulmak için ertesi yıl kral nüfuzu altındaki Milano Dukalığını, Genova'yu işgal etmiş, Venedik Cumhuriyeti ile komşu olmuştu. İspanya kralına karşı da Venedik'i kazanmak çabası içinde idi. Fakat bu işgaller de büyük denizci Anderea Doria'nın Fransa hizmetinden çıkıp İspanya kralı emrine geçmesini hazırlayacaktı²².

Üçüncü bir kuvvet olarak Kanunî Sultan Süleyman geliyordu. Kendisinin Osmanlı hükümdarı olmasından bir yıl önce, İspanya Krallığına ek olarak Alman imparatoru makamına geçen V. Charles'ın "Üç yıl içinde Türkleri Avrupa'dan ve hatta İstanbul'dan atacağım" demesini endişe ile karşılamış, karşı tedbir olarak, 1521 yılında Belgrad'ı alarak kara kuvvetlerini Almanya'ya yaklaştırdığı gibi 20 aralık 1522 günü de Rodos adasını alarak²³ Doğu Akdeniz'i yabancılardan temizlemişti. Buna ek olarak 14 aralık 1502 tarihinden beri barış halinde bulunduğu Venedik tehlikesini bertaraf etmek

²⁰ von Ranke: *Deutsche Geschichte im Zeillater de Reformation* (Türkçesi), s. 140.

²¹ *Cumhuriyet Ansiklopedisi*, c. VII., s. 2204.

²² Ivo Luzzati, a.g.e., s. 107

²³ Kanunî donanması, Rodos'tan başka Kalimnos (Kilimli) ve Symi (Sömbeki) adalarını da alarak Rodos şövalyelerinin 117 yıllık bölge deniz satvetini yıkmıştı.

için²⁴ bu cumhuriyete savaş açmak istemiş ve fakat istekleri venedik asıllı Sadrazam İbrahim Paşa tarafından önlenmişti²⁵.

Avrupa ve Akdeniz politikasına renk veren birinci olay İspanya Kralı ve Almanya imparatoru V. Charles'ın²⁶ generali Ferdinand Cruz vasıtasıyla, Meksika'yı alıp buradan gelen kudretle tekmil Avrupa'yı nüfuzu altına almak ve Türkleri de Avrupa'dan atmak emelini ortaya koyması idi. Lâkin karşısına bir Akdeniz sorunu da çıkmıştı:

1. Kanunî Sultan Süleyman birinci tehlike idi,
2. Barbaros Hayrettin Batı Akdeniz'de büyük bir kuvvet haline gelmişti,
3. Venedik, Kuzey İtalya devletleri üzerindeki İspanyol nüfuzuna son verdirmek emelinde idi²⁷.
4. Fransa Kralı I. François kesinlikle karşısında idi.

Demek ki V. Charles'ın istekleri üzerinde deniz sorunu birinci derecede etkili oluyordu. Birleşik bir Fransız-Osmanlı donanmasına bir de Venedik donanması katılırsa onun emperyalist emellerine son verdirilebilirdi.

Buna karşı I. François da büyüyen İspanyol tehlikesi karşısında Osmanlı Devleti ve Venedik'le ittifak yapmasını düşünmüş, buna karşı V. Charles da İran'ı Osmanlı Devleti aleyhine tahrik etmek ve Osmanlı Devletini bu şekilde meşgul etmek istemişti²⁸.

Barbaros Hayrettin, büyüyen ve kudretlenen İspanya karşısında, Cezayir'deki satvetini yalnız başına devam ettiremeyeceğini düşünmüş olacak ki, daha Yavuz Sultan Selim zamanında yurdunu Osmanlı Devletine katmak düşüncesine başlamıştı²⁹. Buna paralel olarak Kanunî Sultan Süleyman da kıtadaki istilâlarının genişlemesini Akdeniz'in deniz sorunlarına bağlı görüyor ve Türk deniz satvetini Batı Akdeniz'e götürmek için Barbaros ve 18 Cezayirli amirali Os-

²⁴ Çünkü Venedik barış halinde olmasına rağmen, korsanları vasıtasıyla Osmanlı denizyollarına ve kıyılarına zarar verdirmekten geri kalmıyordu.

²⁵ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 213.

²⁶ V. Charles, 1516'da "I. Charles" adıyla İspanya kralı olmuş, 1520'de de veraset dolayısıyla Almanya imparatorluğuna seçilmişti (bkz. H. G. Wells: *Kısa Dünya Tarihi*, s. 199).

²⁷ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 266.

²⁸ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 175

²⁹ bkz. Türk Tarih Kurumu Belleten'lerinde Barbaros-Yavuz mektupları.

manlı Devletinin hizmetine alıyordu. Bu girişten Barbaros Hayrettin de Batı Akdeniz'den başka, Ege adaları ve Adriyatik kıyılarını da Osmanlı Devletine katmak ve bu suretle deniz satvetini güçlendirmek fırsatının çıkmış olmasından memnundu³⁰.

Buna karşı V. Charles, I. François ile mukavelesi sona ermiş olan Andrea Doria'yı İspanyol hizmetine alacak³¹; Venedik'e ittifak, Barbaros Hayrettin'e de, Osmanlı devleti hizmetinden çıkmak teklif edecekti³².

Savaşlar

Osmanlı ve ittifak donanmasını birbirine karşı Preveze Deniz Muharebesini yapmaya götüren olay ve mücadele, İspanya-Fransa savaşıyla başlar. Lâkin bu savaş, çok bozuk bir Avrupa dengesi içinde, Akdeniz'i ateşe verir: 1515 yılında Fransa tahtına oturan I. Francois, İspanya kralı nüfuzu altındaki Milano Dukalığını ve Cenova'yı alır ve devletini Venedik cumhuriyeti ile sınır komşusu yapar. 1519 yılında Almanya İmparatoru olan V. Charles³³ da hemen Avrupa'ya sahip çıkmak politikasına başlar ve Türkleri Avrupa'dan ve hatta İstanbul'dan çıkaracağına ilişkin demeçlerde bulunur. Bu demeçler de Osmanlı Devleti, Fransa Krallığı ve Venedik Cumhuriyetini alarma geçirir³⁴.

Diğer taraftan Kanunî Sultan Süleyman 20 aralık 1522 günü Rodos adasını işgal ederek buradaki Rodos şövalyeleri saltanatına son verir ve böylece Akdeniz'deki Türk tehlikesini ortaya koyar. Bundan başka 1526 yılında Mohaç zaferini kazanarak ve 11 eylül 1526 günü Budapeşte'yi alarak ve 27 eylül-16 ekim 1529 arasında Viyana'yı muhasara ederekten Osmanlı Devletini Alman İmparatorluğu ile sınır komşusu yapar.

Avrupa'ya egemen olup Türkleri Avrupa'dan atmak isteyen V. Charles, kıtada ve Akdeniz'de Türklere karşı koyacak kendi

³⁰ Deniz satveti içine kıyı, liman ve denizyollarını da almaktadır (bkz. Iachino Angelo: "Deniz Satvetinin Tarih Üzerindeki Etkisi", İtalyan Deniz Dergisi 1971 koleksiyonu.

³¹ Ivo Luzzati: a.g.e., s. 143.

³² Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 310-320.

³³ Ivo Luzzati: a.g.e., s. 142.

³⁴ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 169-172.

kuvvetlerinden başka hiç bir kuvvet kalmadığını görerek endişelere kapılmıştı. Onun ikinci endişesi de, 1502 yılından beri Osmanlı Devletiyle barış halinde yaşamasından ötürü Venedik Denizci Cumhuriyeti oluyordu. Çünkü Venedik, Osmanlı Devletine karşı Hıristiyan ittifaka girmeyebilir, üstelik İspanya'ya karşı, Kuzey İtalya devletlerini V. Charles nüfuzundan kurtarmak için, savaş da açabilirdi.

Fransa kralı I. François V. Charles'ın Avrupa'ya hükmetmesine engel olmak çabası içinde idi.

V. Charles'ın Viyana'yı muhasara ettiği sırada Andrea Doria'yı, Osmanlı ikmal yollarını tehdit etmek için, Adriyatik denizine yollaması kıtadaki savaşın Akdeniz'e intikal ettirilmesinde birinci neden olmuştu. Diğer taraftan Milano Dukalığını kurtarmak üzere Fransa'ya savaş açmış, Pavia muharebesinde I. François'yı yenilgeye uğratarak onu Pizzighettone kalesine hapsedmişti³⁵. Dokuz aylık bir hapis döneminden sonra İstanbul'daki Fransız Büyükelçisi Jean Frangipiani, I. François'nun annesi Louise Savoia tarafından, Kanunî Sultan Süleyman'a kralın hapisten kurtarılmasını rica etmiş ve bu ricadan da 1534 yılında Osmanlı-Fransız ittifakı doğmuştu. Çünkü Kanunî Sultan Süleyman "V. Charles Fransa'yı alırsa Avrupa'da tek kuvvet olur ve bu durum da Osmanlı Devletine büyük tehlike arzeder" düşüncesinde bulunmakta idi³⁶.

Buna mukabil V. Charles, kendi ittifakına almak üzere Venedik'i kandırmak vazifesini Andrea Doria'ya vermiş; Venediklilerin bu teklife iltifat etmemeleri yüzünden de Andrea Doria herhangi bir sonuç alamamıştı. O kadar ki tam da konuşmaların yapıldığı sırada bir Venedik amiralinin gece karanlığında düşman sanıp 12 Türk galisine ateş açması, iki tanesini batırması ve dört tanesini de esir alması bile Andrea Doria'nın çalışmalarına yarar sağlamamıştı. Çünkü Venedik, Osmanlı Devletiyle arası açılacak endişesi içinde hemen Osmanlı devletine tarziye ve tazminat vermiş, elindeki gemileri iade etmiş ve muharebede yaralanan denizcileri tedavi ettirmişti³⁷.

³⁵ Ivo Luzzati: a.g.e., s. 142

³⁶ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 168.

³⁷ Paruta: *Storia di Venezia*, c. V., s. 331 (Venedik arşivi belgelerine dayanarak yazmıştır.)

Venedik duruma çözüm yolu bulduğundan memnundu ama; Kanunî, bu olay olmasa bile, gene Venedik'e savaş açmak istiyor ve fakat onu İtalyan asıllı bulunan Sadrazam İbrahim Paşa önlüyordu³⁸.

Akdeniz'i ateşleyen olay I. François'nın Kanunî Sultan Süleyman ve Barbaros Hayrettin'le ittifak yaptığı haberinin Avrupa'ya yayılması oldu³⁹. Gönderdiği elçi, Barbaros'a François'nın şu isteğini bildirmişti: "Fransa'ya karşı isyan eden Cenevizliler hatalıdır. Onları yola getirmek için Fransa kralı sizden Korsika'ya akınlar yapmanızı ve Cenevizlilere de mümkün olan en büyük fenalığı yapmaktan çekinmemenizi rica ediyor . . . Yardım için yanınıza 30 gali ile çekiriler ve silâhlar da verecektir"⁴⁰.

Sonra Kanunî Sultan Süleyman'a gelen De la Forêt İspanya kralının nüfuzunu kırmak için bir milyon altın borç istemiş; Türklerin Sardunya ve Sicilya adalarını alıp burada kendi amaçlarına hizmet edecek bir hükümet kurmalarını teklif etmiş ve böyle bir hükümete baş olarak da eski Melfi Prensi Troili Caracciolo'yu düşündüğünü söylemişti.

Böylece Büyükelçi De la Forêt Akdeniz'in geleceği için çok önemli bir ittifakın ilk temellerini atmış oluyordu⁴¹.

Prof. Manfroni, ittifakın, Avrupa için, Barbaros Hayrettin'in Osmanlı hizmetine girmesinden sonra daha da büyük tehlike teşkil ettiğini yazacaktı ama, kendisini Avrupa ve İstanbul'dan atacağını söyleyen V. Charles'a karşı Kanunî Sultan Süleyman'ın yapacağı tek iş de bu idi. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun temelleri Akdeniz'deki güvenliğine bağlı bulunuyordu; hükümdar elbette Barbaros'u kendi hizmetine alacaktı. Nitekim Prof. Manfroni şunları yazıyordu⁴²:

"O zamana kadar Türkler, denizlerde değer ve kudret göstermişlerdi ama, daima fena bir komuta altında çalışmışlardı. Denizdeki mücadelelerini herhangi bir muharebe kuralına bağlamamışlardı. Kuvvet konsantresi yapmasını bilmiyorlar ve yaptıkları muharebe-lerde daima açık nizam tatbik ediyorlardı. Barbaros Hayrettin Osmanlı Devletine derya kaptanı olur olmaz Türk donanmasının

³⁸ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 171.

³⁹ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 305.

⁴⁰ Du Charrierrs: *Negotiations de la France dans le Levant*, c. II'deki lahika.

⁴¹ Ludovisi: *Belgeler*, s. 21.

⁴² Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 306.

tabiyesi değişti. Artık Hıristiyan denizciler mahir bir denizci, manevracı ve gelişmeci bir kuvvet karşısında bulunuyorlardı. Kardeşinin kurduğu manevra ve savaş okulunda yetişen⁴³ Barbaros, artık, bilgi ve tecrübelerini büyük bir donanmanın başında olarak tatbik edecekti. Andrea Doria gibi, o da doğuştan denizci idi; Akdeniz ve Akdeniz kıyılarını gayet iyi bildiği gibi, denizde muharebe yapmak için bilinmesi gerekli, rüzgâr ve akıntuların zaman, kuvvet ve istikametlerini de gayet iyi biliyordu.

“Barbaros’a karşı durabilecek tek denizci Andrea Doria idi. O da doğuştan denizci olup mahir bir muharip, kıyı ve denizyollarını bilen bir seyri sefineci ve kurnaz bir politikacı olarak görünüyordu.

“Her iki Amiral da astlarının güvenliğini kazanmış, yaptıkları hareketlerle şereften şerefe koşmuş birer komutandı. Garip olan tarafı Andrea Doria’nın daima muharebe aramasına karşılık Barbaros’un bundan sakınması idi...”

Prof. bunları yazıyordu ama, Tunus’un işgaline kadar iki amiral karşı karşıya gelmemiş ve vakitlerini sadece kıyılara ve denizyollarına akınlar yaparak geçirmişlerdi. Her ikisinin de filoları kendi kişisel malları olduğu için muharebe yapıp bunları yıpratmak da işlerine gelmezdi. Barbaros’un Andrea Doria’ya nazaran üstün tarafı deniz mücadelesinin gereği olan, meteorolojik şartları çok iyi bilmesinden başka, gayet iyi bildiği altı yabancı dil ile dünya durumunu çok yakından izlemesi ve değerlendirmesi ve Osmanlı hizmetine girdikten sonra da hükümdara, İmparatorluğun gelişmesini ve genişlemesini çabuklaştıracak teklifler yapması olmuştu. “Akdeniz’e egemen olan dünyaya egemen olur”, “Büyük gemi - büyük top” sözleri onundu.

Barbaros Hayrettin 18 amiraliyle 27 aralık 1533 günü İstanbul’a geldiği halde Osmanlı donanmasının Derya Kaptanlığına 6 nisan 1534 günü, yani gelişinden 68 gün sonra atanmıştı⁴⁴. Bu gecikmenin nedeni bizim kaynaklarımızda Barbaros’un Anadolu’da harekâta bulunan sadrazama mülâki olmak üzere yaptığı seyahat olduğu halde

⁴³ Bu ifadeyi, Barbaros’un, ağabeyisi Oruç Reis yanında yetişmiş olduğu anlamına almalıdır. Yoksa Oruç Reis’in bina olarak herhangi bir okulu olmamıştır.

⁴⁴ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 267 (Prof. Manfroni, Barbaros’un İstanbul’a gelişini ağustos 1533 ve derya kaptanı oluşunu da 1534 olarak gösterir. Kürek döneminde yaz aylarında daha iyi sefer yapılmasından ötürü Manfroni haklı olsa gerektir.)

Prof. Manfroni bunu vezirlerin, derya kaptanı olarak, Barbaros'u istememelerine bağlıyordu⁴⁵. Ona göre Barbaros'u derya kaptanı yapmak için Kanunî'yi, Sadrazam İbrahim Paşa ikna etmişti.

Yazıldığına göre Kanunî Sultan Süleyman, Koron muhasarası sırasında Lutfi Paşa'nın düşman ikmalini kesmemesine canı sıkılmış ve bundan ötürü Barbaros'u çağırtmıştı. O da yukarı Tiren denizi ve Yunan denizinde çok büyük akın hareketleri yaparak ve büyük servet toplayarak Osmanlı hizmetine gelmişti⁴⁶. Böylelikle I. François da Kanunî ve Barbaros'la ittifakını geliştirmekle çok büyük bir donanmanın yardımına mazhar oluyordu. Bu donanma da Akdeniz'de eşi olmayan çok büyük bir komutanın emriyle hareket edecekti.

Barbaros'un Tunus'u Fethi

1526 yılından beri Tunus tahtında İspanyol taraflısı Mevlây Hasan vardı. Bu zalim hükümdar, Mevlây Raşit'ten başka 44 kardeşini öldürmüştü ve Mevlây Raşid'in ilkönce Barbaros'a, sonra da Kanunî Sultan Süleyman'a kaçmasını önleyememişti. Mevlây Raşit ayda 500 altın akçe ile İstanbul'da yaşıyordu⁴⁷.

Bu sırada Kanunî'nin Rodos adasından çıkardığı şövalyeler de, V. Charles'ın izni ile Trablusgarp ve Malta adasına yerleşmişler ve buralarda kuvvetli birer üs kurmuşlardı.

Bunun için de divan, Mevlây Hasan'ı yok etmeye ve Batı Akdeniz'deki durumu pekleştirmek için Tunus'u almaya karar vermişti.

Bunlar bizim kitaplarımızın yazdığı nedenlerdi. Halbuki Garbocaklı kaptanlar, Doğu Akdeniz'le irtibatlarını muhafaza etmek amacıyla, Sicilya kanalına egemen olmak için Tunus'u almayı akıllarına koymuş bulunuyorlardı. Tunus'un coğrafya yapısı da şu emeli gerçekleştirmeye yetecekti. Nitekim Prof. Manfroni, Tunus için şunları yazacaktı: "Barbaros, Osmanlı donanmasına derya kaptanı olur olmaz, I. François'nın emellerine hizmet edecek yerde kendisinin çıkarlarını düşünmüş ve planlarını ona göre hazırlamıştı"⁴⁸. Buna göre

⁴⁵ Camillo Manfroni: a.g.e. c. III, s. 308

⁴⁶ Hammer: *Osmanlı Tarihi*, c. V., s. 243. (İtalyanca çevirisi)

⁴⁷ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., s. 272.

⁴⁸ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 307.

Tunus'u almayı divanda Büyük Amiral Barbaros Hayrettin'in teklif etmiş olması gerekiyordu.

Trablusgarp ve Malta adasında şövalyelerin, Tunus'ta da İspanya himayesindeki Mevlây Hasan'ın üs kurduğu gözönünde tutulursa Barbaros, vatanı Cezayir'in nasıl çember içine girdiği görülecekti. Bundan ötürü Cezayir ile Osmanlı vatanı arasında stratejik irtibat kurmak, İspanyol donanmasının Doğu Akdeniz'e geçmesini önlemek ve Osmanlı donanmasının Batı Akdeniz'e geçmesini kolaylaştırmak için Tunus işgali kaçınılmaz bir ihtiyaçtı.

Amiral Barbaros Hayrettin'in, Tunus seferine 84 savaş, 20 nakliye ve kürekçilerden başka 8000 muhariple 1 ağustos 1534 tarihinde hareket ettiği yazılmıştı. Fakat, biraz sonra incelenecek olan olaylar Barbaros'un Tunusu almaya Osmanlı donanmasıyla değil, yalnız kendi Cezayir filosuyla hareket ettiği kanısını verecekti. Bir başka ihtimal Osmanlı donanmasıyla hareket ettikten sonra bu donanmayı İspanyolların muhtemel saldırılarına karşı çare olarak ya da Anderea Doria'yı kandırmak amacıyla Yunan denizine bırakması ve oradan kendi filosuyla Tunus'a gitmiş olmasıdır. Nitekim Anderea Doria Osmanlı donanmasının bu denizde bulunduğuna inanmış ve Tunus harekâtına müdahale edememişti.

Ege denizini hızla geçen Barbaros ilkönce Reggio şehrini⁴⁹ zaptetti ve 6 İspanyol ticaret gemisini ele geçirdi. Tirenyen kıyılarını tahripetti, ayırdığı müfrez bir filo ile Sardunya kıyılarını vurdu ve Tunus'a buradan gitti⁵⁰.

Barbaros yaptığı bütün bu hareketler sırasında Anderea Doria'ya hiç rastlamamıştı. Bunun nedeni, sonradan belirtileceği üzere, Anderea Doria'nın Barbaros kuvvetlerini "yenilmesi kabil olmayan bir kuvvet" olarak görmesinden başkası değildi. Tek başına taarruz edip yenilirse, ağır zayıat vermekten başka, V. Charles nezdindeki prestijinin de kaybolacağını düşünüyordu. Kendisine sorulduğu zaman da, asıl görüşünü gizlemek amacıyla, İspanya kralından aldığı emir üzerine yeni galiler hazırlamakla meşgul olduğunu söyleyecekti⁵¹.

⁴⁹ Reggio şehri, Messina boğazında ve Messina boğazının yarımada kıyılarındadır. Burası alınmakla boğaz kontrol altına alınabilecektir.

⁵⁰ Hammer: a.g.e., c. V., s. 246.

⁵¹ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 305.

Fakat Barbaros Hayrettin'in İtalya harekâtı tekmil Akdeniz'i alarma geçirmişti: I. François, Barbaros donanmasına katmak üzere Fransa'da 30 gali hazırlarken; ona karşı olan Papa Clement, Aquillara Kontu Virginio Orsini emrinde 10 çektirisini hazır tutuyor ve Sicilya, Sardunya, Napoli ve İspanya da bir taraftan galilerini teçhiz ederken bir yandan da kürekçi topluyordu⁵². Venedik Cumhuriyeti bile, Türkler yanlışlıkla Kandiya'da batırılan gemilerinin intikamını alabilir endişesi içinde, büyük hazırlıklara başlıyordu⁵³.

Andrea Doria, İspanya Kralı V. Charles'a şunları yazacaktı: "Barbaros Hayrettin o kadar kuvvetlenmiştir ki Akdeniz'deki bütün Hıristiyan devletler deniz kuvvetlerini birleştirmedikçe, ona karşı koymak mümkün değildir. Eğer kendinizi olaylara kaptırıp kudretsiz kalmak istemiyorsanız hıristiyan ittifakı kurmakta acele ediniz - 4 Ağustos 1534"⁵⁴.

Tunus'un özellikle doğu ve güneyi Türklerin elinde idi. Fakat işgal hareketini daha çabuk yapabilmek için Barbaros'un verdiği karar Goletta ve Biserta'ya çıkarma yapmak, bir taraftan da Tunus'ta ihtilâl çıkartıp Mevlây Hasan'ı tahtını bırakmaya zorlamaktı. Mevlây Raşit'i bunun için İstanbul'dan beraberinde Tunus'a götürmüştü. İşgalden sonra da onu Tunus beyi yapacaktı.

Barbaros Hayrettin'in yapacağı harekâta sürati başa alması, önce davranıp İspanya'nın büyük kuvvetlerle gelmesinden önce Tunus'u almak içindi. Bu karar, denizciler için büyük bir strateji dersi de oluyordu.

Barbaros Hayrettin süratli bir hareketle Goletta'yı aldı ve buradaki kaleden yararlanarak, orasını donanmasına güvenli bir üs haline getirdi. Bu arada şehirde çıkarılan ihtilâl da başarıya ulaştı, Türk taraflıları şehrin kapısını Barbaros'a açtı, Mevlây Hasan da arka kapıdan kaçarak İspanyollara sığındı. Barbaros ise Goletta'ya Sinan Reis'i bırakıp bizzat karadaki kuvvetlerin harekâtına komuta etmeğe gitmişti. Tunus işgal edildikten sonra ise (22 ağustos 1534) Gabes'ten Fas'a kadar bütün Afrika kıyıları Osmanlı Devleti egemenliğine girmiş oluyordu.

⁵² Gugliemotti: *Guerra di Prati (Haydutların Savaşı)*, c. I., s. 395.

⁵³ Paruta: a.g.c., s. 341.

⁵⁴ Duro: *Seguna Expédition*, s. 221.

Durum Osmanlı Devletinin deniz kuvvetlerine büyük stratejik imkânlar hazırlayabilir; V. Charles'ın karşısına da büyük engeller çıkarabilirdi. Çünkü İspanyol ve İtalyan devletlerinin denizyolu ve kıyılarına karşı tehdit imkânları artmış; üstelik Fransa'nın İspanya'ya karşı olan durumu da kuvvetlenmişti. Hem Osmanlı Devletinin deniz satveti⁵⁵ büyüyor, hem de batıya doğru uzuyordu. Barbaros'un elinde olsa bu satveti Cıbralta'ya kadar uzatır, Fas'ın batı kıyılarına da alarak Atlas okyanusu kıyılarına ulaşırdı ki böyle bir durumdan Osmanlı Devletinin ekonomik kazancı pek büyük olurdu.

V. Charles Tunus'u Geri Alıyor

Durum V. Charles için çok ağırdı. Tunus'a karşı harekât hazırlaması Avrupa'yı da düşünmekle mümkün olurdu. Ama, Almanya'daki durum kendi lehine bulunmuyordu. Osmanlı-Fransız ittifakı başlı başına bir sorundu. Diğer taraftan Papa III. Paul ile Venedik'in ne yapacağını da bilmiyordu.

Böyle ağır bir duruma rağmen Tunus'a karşı harekât yapmaya karar vermesi tarihin hatırlayacağı en cesur kararlardan bir tanesi olarak görülmüştü. Çünkü V. Charles kurnaz bir politika izlerse sorunu çözümlenebileceğini düşünmüştü. Yaptığı durum muhakemesine göre: "Hıristiyan ordularının başında Afrika'ya gidip Akdeniz istilâcılarını hezimete uğratacağım diye bir bildiri yayınlarsa, I. François onun Afrika'daki harekâtı sırasında, Türklerle dost olduğunu açıkça ilân edemeyecek, bütün Avrupa'nın nefretini kazanacağını ve İtalya'daki partizanların sempatisini kaybedeceğini düşünerek, İspanya'yı arkadan vuramayacaktı. Çünkü V. Charles'ın Afrika'da Allah ve Hıristiyanlık için savaşmakta olduğunu düşünecekti"⁵⁶.

Tehlikeli bir zamanında Avrupa'dan ayılmak, V. Charles için delice bir karar olarak da mütalaa edilebilirdi. Çünkü her an Avrupa'da kendi aleyhine bir ihtilâl ya da savaş çıkabilirdi. Fakat V. Charles'ın dosyalarında cesur bir karar olarak nitelendirilen bu karara karşı kardeşi Maria'nın büyük hayranlıkları okunuyor⁵⁷ ve bu kanıda olanların çok olacağı düşünülüyordu.

⁵⁵ Denizci tarih yazarları burada genellikle "deniz egemenliği" terimini kullanmışlardır. Mutlak bir egemenlik durumu olmadığı için kanularımızca "deniz satveti" demek daha doğrudur.

⁵⁶ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 308.

⁵⁷ Lanz: *V. Charles'ın Dosyaları*.

I. François ittifaka katılmak için kendisine yapılan teklife “Milano Dukalığını ve Cenova’yı bana iade ederseniz ittifaka katılırım” demişti⁵⁸. Savaş hazırlığı sırasında da Mevlây Hasan’ın elçisi gelmiş ve V. Charles’a “Beni tekrar Tunus tahtına oturtursanız size yardım ederim” diye patronunun tekliflerini getirmişti. Papa III. Paul, kuvvetlerin üçte ikisini İtalyan devletleri ve üçte birini de İspanya vermek şartıyla bir cins Haçlı seferi hazırlanmasına izin vermişti. Sicilya, Napoli, Cenova; İmparator ve Papa’nın çağrısına olumlu cevap vermişlerdi.

1535 ocak ayında V. Charles’ın adamı Luigi d’ Avilla İtalya’daki savaş hazırlığını kontrol ve Andrea Doria ile temas etmek için Cenova’ya gelmişti. İspanyol, İtalyan ve Alman olarak 20000 kişilik kuvvet kurulduğundan söz ediliyor, fakat V. Charles’ın komutan olacağından bahsedilmiyordu⁵⁹.

Deniz hazırlığının en büyük kısmı Cenova’da yapılıyordu: Bir tanesi özel olmak üzere 9 yeni gali yapılmıştı. Bu özel gali V. Charles’ın binmesi için yapılıyordu. Öteki galilerden başlıca ayrımı da, diğerlerinin küreklerini üç kişi çekmesine karşılık bu galinin küreğini dört kişi çekecekti⁶⁰. Tabiatıyla gali konfor ve ihtişam içinde olacaktı. Papa III. Paul da Cenova’ya üç gali yaptırmıştı.

Hammer toplu donanmanın 500 savaş ve nakliye gemisinden kurulduğunu yazıyordu ama⁶¹, V. Charles, karısına yazdığı mektupta⁶² kuvvetleri aşağıdaki şekilde bildirmişti:

Papa’nın 3 üstün ve 2 normal galisi,
Cenova’nın şehre ait 8, özel armatörlere ait 4 galisi,
Napoli’nin 4 galisi,
Malta’nın 6 galisi,
Sicilya’nın şehre ait 4, özel armatörlere ait 6 galisi ve çektirileri;
Doria’nın 17 galisi;
İspanya’nın 11 galisi.
V. Charles, karısına şunları da yazmıştı:

⁵⁸ Camillo Manfroni: *Empia Alleanza* (İtalyan Deniz Kuvvetlerinin resmî dergisi Rivista Marittima’nın 1897 koleksiyonu).

⁵⁹ Milano’da Büyükelçi Ferrante Trotti arşivi (siyah dosya, ocak 1535).

⁶⁰ Duro: a.g.e., s. 224.

⁶¹ Hammer: a.g.e., s. 248.

⁶² Mektup, İspanya’nın Barselona arşivinde.

“ . . . . . De manera que son por todas las galleras que aqui agora se hallan, setenta y cuatro y otras treinta galeotas, bergantines y fustos de remas, y los navias seran cerca de treientos con las carabelas, galeon y naos del Serenissimo rey, Etc.”⁶³.

Buradaki bilgiler, olayı yaşamış ve görgü tanığı olmuş Armera ve Antonio Doria tarafından da doğrulanmıştır.

Çıkarma kuvvetleri piyade, süvari ve bombardımancı olarak 30000 muharip, gemici ve kürekçi olarak da 10000 kişi idi. Demek ki o zamana kadar Akdeniz’de asla görülmemiş büyük bir kuvvet söz konusu oluyordu. Bu kuvvetlere komuta edecek olan V. Charles’ı Andrea Doria bizzat, filosuyla, Barsolena’ya giderek almış ve burada da çok büyük bir törenle karşılanmıştı (1 Mayıs 1535).

Fakat Hıristiyan donanmasının zayıf tarafları da vardı: İspanyol gemilerinin teçhizatı kısırdı; donanmanın komutanları tecrübesizdi; ittifakı kuran devletlerin amiralleri arasında anlaşmazlık boldu; eksiksiz olarak hepsinde de büyük bir “Barbaros korkusu” açıktı. Barbaros, yanına Fransız donanmasını da alarak, bunlara bir saldırı ittifak donanmasının hali berbat olabilirdi⁶⁴.

Andrea Doria’nın Barbaros’un yapması muhtemel taarruza karşı aldığı tedbirleri kaynaklardan çıkarmak mümkün olamamıştı. Lâkin böyle bir taarruzdan endişe duyduğu, saldırının olmaması karşısında da bayram ettiği kesindi.

Barbaros Hayrettin’in böyle bir saldırı yapmamasını, Osmanlı donanmasından uzak bulunmasına ve Tunus’ta yalnız kendi filosuyla çarpışmasına bağlamak gerekiyordu. O zamanın seyrüsefer ve muhabere şartları onun, kısa zamanda taarruz hazırlamasına engeldi. Yoksa yabancı kaynakların yazdıkları şekilde Barbaros’un herhangi bir korkusu olamazdı. Üstelik Fransız filosu da, Barbaros filusunun barut ve gülle ikmalini yaptıktan sonra hemen üssüne dönmüştü⁶⁵. Bundan ötürü de Barbaros Hayrettin’in kararı Goletta’ya çekilmek, siperler kazdırarak ve tahkimat yaparak buranın savunmasını kudretlendirmek olmuştu. Burada kanlı bir savunma yapacak,

⁶³ Türkçesi: “Böylece şimdi burada bulunan galilerin sayısı 74, hafif galilerin sayısı 30 olup ayrıca 5-6 m. boyunda büyük kayıklar da vardır. Ayrıca haşmetli kralın “karavel” ve “kalyon” olarak 300 gemisi olacaktır.”

⁶⁴ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 310.

⁶⁵ *Etrobio Commentartum*, s. 556-557.

İspanyol Komutanı Alvaro di Bazan'ı yaralayacaktı. Andrea Doria bile ölümden güçlkle kurtulmuştu. Goletta düşmüştü ama Barbaros Hayrettin de koskocaman Hıristiyan donanması karşısından büyük bir maharetle kaçarak Cezayir'e gelmişti.

Barbaros'un savunmada gösterdiği şiddet karşısında V. Charles'ı Tunus işgalinden vazgeçirmek için çaba harcayanlar da olmuştu⁶⁶. Lâkin hükümdar kararında sabit kalıp Tunus'u işgal harekâtına başlamıştı. Andrea Doria ise Centurione adlı amiralini müfrez bir filo ile Barbaros'u yakalamaya yollamıştı. Bu amiralin avını yakalayamaması da Andrea Doria'nın ona "Sakin ha, Barbaros'u yakalama" diye emir verdiği söylentilerini ortaya çıkarmıştı⁶⁷. Bu bilgiyi verenlere göre Barbaros yakalanırsa, artık korkacağı bir konu kalmayacağı için, V. Charles Andrea Doria'ya itibar etmeyecekti. Andrea Doria bundan ötürü Adamo Centurione'ye "yakalama" emrini vermişti.

Bazıları da Andrea Doria'nın, Adamo Centurione'yi beceriksiz gördüğü için Barbaros'un takibine bizzat gitmiş ve geciktiği için onu yakalayamamıştı⁶⁸.

Her ne olursa olsun Tunus'u işgal harekâtı önemli sonuçlar vermiş, Mevlây Hasan, V. Charles'ın nüfuzuna razı olmak, yılda İspanya'ya 12000 duka altın vergi vermek ve Goletta'da bir İspanyol garnizonunun teşkil edilmesine izin vermek şartıyla, tekrar Tunus tahtına getirilmişti. V. Charles'ın bu hareketi, bazılarının göre, ilerde Cezayir'i de almak için bir hazırlıktı⁶⁹. Fakat danışmanları fena mevsimin yaklaşmasından ötürü V. Charles'ı bu teşebbüsünden vazgeçirmişlerdi. Böylece V. Charles 1 ağustos 1535 günü donanma ve kuvvetleriyle tekrar İtalya'ya dönmüştü. Buna mukabil Barbaros 32 parçalık filosuyla 5 ağustosta Cezayir'den ayrılmış, Balear adalarından Minorka'ya gelmiş, adanın merkezi Port Mahon'u vurmuş; Maiorka'yı bombardıman ettikten sonra tekrar Cezayir'e dönmüştü. 15 ekim 1535 te tekrar hareket edecek, Biserta limanını alıp oradan İstanbul'a gelecekti.

⁶⁶ *Armero'nun Mektupları*, s. 556-561.

⁶⁷ *Rotalier: Histoire d'Alger et la Piraterie Barbaresque*, c. II., kısım III.

⁶⁸ Rosetta Alfonso'nun Goletta'dan yazdığı 12 ağustos 1535 tarihli mektup.

⁶⁹ Duro: a.g.e., s. 227.

Hareket Sonu Olaylar :

V. Charles, Venedik Denizci Cumhuriyetini Osmanlı Devletine karşı kendi ittifakına almak çabası içinde idi. Buna karşı Fransız ajanları Venedik'i korkutuyor ve onu İspanya'ya yaklaştırmamaya çalışıyorlardı.

Fakat Venedik, Osmanlı Devletinin kendisine savaş açacağı söylentilerinden sonra, Birinci Viyana muhasarasının başarı sağlanmasından ötürü de Osmanlı Devletiyle ilişkilerini gevşetmeye başlamıştı. Bundan ötürü Kanunî Sultan Süleyman'ın Büyükelçisi Yunus Bey, senatoya: "Osmanlı Devletinin düşmanlarına karşı siz de düşman mısınız?" diye sorduğu zaman çok nazik bir şekilde ret cevabı vermişti. Bu cevaba sinirlenen Kanunî Sultan Süleyman da bazı Venedik ticaret gemilerini müsadere ettirmiş ve İstanbul'daki Venedik tüccarlarını hapsedtirmişti. Bunlara ek olarak da bizzat gelip Venedik'i yok edeceğini ifade etmişti⁷⁰. Neden olarak da Yunan denizinde Venedikliler tarafından öldürülen Türk denizcilerinin intikamını almayı göstermişti. Yunan denizi olayı şu idi:

"Yunus Bey'i Venedik'e götürmekte olan kadırğa filosu Yunan denizinde Amiral Contarini komutasındaki Venedik filosuna rastladığı zaman, onun selâmına mukabele ederken, yanlışlıkla gerçek bir gülle kaçırmış ve bu gülle de Venedikli bir subayı öldürmüştü. Bunun üzerine taraflar arasında kısa bir muharebe olmuş, her iki taraf da zayıf vermişti. . ."⁷¹

Fakat Kanunî Sultan Süleyman'ın tehdit edici sözleri karşısında Papa III. Paul İtalya kıyılarını tahkim ettirmeğe başlamış, V. Charles, Napoli ve Sicilya'ya takviye kuvvetleri yollamış, Cenova ve Toscana savunma tedbirleri almış, Venedik de galilerini teçhiz etmiş, cephane ve yiyecek maddesi stoku yapmış, yeni galiler yapmaya karar vermişti. Hatta söylentilere göre Venedik, o zamana kadar hiç görülmedik şekilde 100 küreklili 50 gali yapmaya başlamıştı.

Venedik senatosu donanmasını ikiye bölmüş, Amiral Giovanni Vetturi komutasındaki ufak kısmı Adriyatik denizindeki Venedik kıyılarını korumak üzere bu denizde bırakmış, Amiral Pesaro komutasındaki büyük kısmı da saldırıya uğradığı takdirde Osmanlı

⁷⁰ Charrier: V. Charles, c. II, s. 324.

⁷¹ Ivo Luzzati: a.g.e., s. 144.

donanmasıyla muharebe etmek ve İtalyan cumhuriyetlerinin kıyılarını korumak üzere Yunan denizine çıkarmıştı.

Diğer taraftan da Roma'da Papa III. Paul ile Venedik ve İspanya büyükelçileri arasında ittifakın ilk konuşmaları başlamış bulunuyordu.

Bu sırada Barbaros Hayrettin, Venedik'in vereceği kararları öğrenmek amacıyla 150 parça gemiyle Adriyatik denizinde Valona'yı (Avlonya'yı) tehdide gitmişti. Fakat Andrea Doria'nın ortada görünmemesinden yararlanacak, Puglia kıyılarındaki Castro kalesini işgal edecekti. Böylece hem Venedik'i hem de İtalyan cumhuriyetlerini etkileyecek bir strateji hazırlamış oluyordu.

Korfu Adasının Muhasarası

Puglia kıyılarındaki büyük başarıya rağmen Kanunî Sultan Süleyman burasını tahliye ederek Korfu adasının muhasara edilmesine karar verecek ve bu yolda emirler yollayacaktı. Amacı, hem Arnavutluk'taki ayaklanmayı daha çabuk bastırmak, hem de Venedik'e gözdağı vermektir. Çünkü Korfu adası diğer stratejik niteliklerine ek olarak, Arnavutluk'taki isyancılara yardım edecek bir coğrafyaya sahip bulunuyordu.

Tam da bu sırada; yani haziran 1537 ayında Andrea Doria 32 parça gemisiyle Messina'ya gelmiş bulunuyordu. Temmuz ayında Venedikliler ona bir Türk filosunun Adriyatik denizinde savaş malzemesiyle yüklü olarak seyretmekte olduklarını haber vermişler, o da bu filonun peşine düşmüştü.

Bu Osmanlı filosu, Ali Kethüda Reis komutasındaki 12 gemilik bir filo olup Arnavutluk'taki birliklere savaş malzemesi götürmekte idi. Andrea Doria'nın saldırısına uğrayan bu filo 22 temmuz 1537'den itibaren iki gün ve bir gece kahramanca savaştı⁷². Kendi ağır zayıflık verdi ama, üstün düşmanından da 300 asker öldürdü ve 1200 tanesini yaraladı⁷³. Böylece Ali Kethüda Reis'in muharebesi taarruz ruhuna sahip zayıf bir donanmanın çok kuvvetli düşmanı karşısındaki tutumunu gösteren pek parlak bir ders oldu. Lakin haber İtalya'ya ulaştığı zaman burada büyük bir zafer bayramı yapılmıştı.

⁷² Duro: a.g.e., s. 232.

⁷³ Andrea Doria'nın yeğeni Antonio Doria'nın mektupları.

Korfu adasının muhasarasına 135 tanesi kadirga olmak üzere 280 parça gemi katılmıştı. Müfrez bir Fransız filosu da, malzeme taşımak konusunda Türklere yardım etmek üzere harekâta katılmıştı. Harekât sırasında Hüsrev Paşa donanma serdarlığı yapıyor, Lutfi Paşa da karaya çıkan askerlere komuta ediyordu.

Venedik Senatosu Korfu'nun Türkler tarafından muhasara edilmesinden büyük endişeler duymuştu. Çünkü Venedik donanması bu saldırıya karşı koyacak güçte olmadığı gibi adanın garnizonu da hem cephane hem de yiyecek stoku bakımından zayıftı.

Bundan ötürü senato ittifakın acele kurulması konusunda Papa III. Paul'a, hem de V. Charles'a yalvarıyordu. Bunlar da yetmeyecek, yardıma gelmesini Andrea Doria'dan rica edecekti. Fakat Andrea Doria "Venedik-Ceneviz toplu kuvvetleri Osmanlı donanmasını önlemeye yetmez" gerekçesiyle Venedik'e menfi bir cevap vermişti ⁷⁴.

Korfu adasının muhasarası 12 gün kadar sürdü. Halbuki adanın işgaline pek az bir zaman kalmıştı. Muhasaranın kaldırılmasına Venedik savunması değil, başka çeşitli kararlar neden olmuştu: Bir söylentiye göre Kanunî, kaleden atılan bir küllenin 4 askeri şehit etmesi üzerine muhasarayı durdurmuştu ⁷⁵. Yabancı kaynakların bazılarına göre muhasara Fransız filosunun Osmanlı donanmasını zamansız terk etmesi dolayısıyla terk edilmişti ⁷⁶. Diğer bazılarına göre de Barbaros Hayrettin ile Sadrazam Ayas Paşa arasındaki kıskançlık birinci nedendi ⁷⁷.

Fransız filosunun, ittifak anlaşmasında "Napoli alınıncaya kadar Fransız filosu Osmanlı donanmasını terk etmeyecektir" kaydının var olmasına rağmen Fransız amiralinin filosunu çekmesi Barbaros'u şüphelendirmiş ve muhasarayı kaldırmıştı. Fakat Barbaros ile Ayas Paşa arasındaki kıskançlığın nedeni bildirilmiyordu. Bizim kaynaklara göre Ayas Paşa, Kanunî Sultan Süleyman'ın Barbaros'a fazla yetki vermesinden şikayetçi olabilirdi. Lâkin Barbaros'a yeteri sayı ve nitelikte kürekçi vermediği de kesinlikle belirtiliyordu.

Barbaros Hayrettin Korfu adası muhasarasını kaldıracaktı ama, donanmasıyle İstanbul'a dönerken de Siklat adalar grubundan Scirio,

⁷⁴ Paruta: a.g.e., s. 377.

⁷⁵ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. V., s. 216.

⁷⁶ De Leva: *Storia documentata di Carlo V in relazione correlazione all'Italia*, s. 111.

⁷⁷ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 310.

Paro, Patmos ve Stampalya adalarını da işgal etmeği ihmal edemeyecekti. Bu adaların Ege denizyollarının güvenliğini sağlamak açısından büyük değeri olduğu gibi Osmanlı Devletini bir kısım korsanın yatak ve taarruzundan da kurtarıyordu.

1538 Yılıının Büyük İttifakı

İspanya ile Fransa arasındaki Monsone mütarekesi, ilk kez olarak Papa, Malta Şövalyeleri ve ufak İtalyan denizci devletlerinin de müttefiki olarak İspanya - Venedik - Papa ittifakını Osmanlı Devletinin karşısına çıkaracaktı. Osmanlı donanması artık çok büyük bir ittifak donanmasının karşısında yer alıyordu. Fakat Barbaros'un bu kadar büyük bir kuvvete karşı muharebe yapmak için güvendiği noktalar da vardı: İttifak komutanları arasındaki geçimsizlik ve kıskançlıklar ve bu komutanların mensup oldukları devletlerin başkanları arasındaki çıkar çarpışmaları... Altı yabancı dil bilen ve büyük bir politik izleme kudretine sahip Barbaros'un bunu bilmemesine imkân yoktu.

V. Charles yeni müttefiki Venedik donanmasının, Türklerle muharebe teması alındıktan sonra İspanya donanmasını Osmanlı donanmasına yem edip kendisinin uzaklaşmasından endişe ediyordu. Buna paralel olarak da Venedikliler İspanyol donanması ve Andrea Doria'nın, Venedik aleyhine olarak aynı şeyleri yapmasından ürküyordu⁷⁸. Bu demekti ki İspanya olsun Venedik olsun öyle bir deniz muharebesi yapmak istiyorlardı ki hem Osmanlı donanması, hem de müttefik donanması yok olsun ya da kudretsizleşsin...

İspanya ile Venedik arasında Papa III. Paul vardı. Papa, sonradan V. Charles'ı kendi isteklerine boyun eğdirmek amacıyla ittifak çerçevesinde de anlaşmazlık tohumları serpecekti. Fakat ittifakın yapılmasında samimî görünüyor ve İspanya isteklerini yerine getirmeğe uğraşıyordu.

Bu durum ittifak anlaşmasının kolay olamayacağını, anlaşmaya varıldığı takdirde bile ittifakın uzun süremeyeceğini anlatmakta idi. Savaş çıktıktan sonra Venedik ya da İspanya'nın münferit olarak barış teklif etmesi ve Osmanlı Devletini yalnız bir devletle savaş halinde bırakması mümkündü.

⁷⁸ Camillo Fonfroni: a.g.e., c. III., s. 325.

Papa III. Paul Roma'daki İspanya Büyükelçisi Kont Aquilar ve Venedik Büyükelçisi Contarini arasındaki ittifak konuşmalarında belli başlı dört tane zorluk hemen kendisini göstermişti: Başkomutan'ın seçilmesi ve atanması, savaşın yöneltileceği hedefler, savaş harcamalarının ödenmesi ve elde edilecek ganimetlerin paylaşılması. . .

İspanya elçisinin müttefik donanma başkomutanlığına Andrea Doria'yı teklif etmesine karşılık Venedikliler bu teklife hiç alıdurmamışlardı. Çünkü Venedikliler Andrea Doria'nın Barbaros'la anlaşmış olmasından ve anlaşmalı bir muharebe yapacağından şüphe etmişlerdi. Ama tarih iki büyük denizci arasında böyle bir anlaşma olmadığını göstermişti. Buna rağmen yabancı kaynaklar V. Charles'ın Barbaros'u kandırmak üzere bir ajan gönderdiğini, değerlendirilmemiş belgelerle ispatlamaya çalışacaklardı⁷⁹.

Andrea Doria kişisel donanmasıyla çalıştığı ve V. Charles nezdindeki prestiji de bu donanmaya bağlı olduğu için, muharebelerde fazla zayıt vermemek için böyle bir anlaşma yapmaya taraflı olabilirdi. Fakat Barbaros Hayrettin daha Osmanlı Devleti hizmetine girmeden tekml Akdeniz'i titretmiş bir denizci idi. Bir de Osmanlı Devletinin büyük ve zengin kaynaklara istinat eden donanmasına derya kaptanı olunca, tabiatıyla V. Charles ya da Andrea Doria ile anlaşmakta hiç bir çıkar bulmayacaktı.

Her ne olursa olsun Venedik büyükelçisi, konuşmalar sırasında, "Başkomutan Venedikli bir Amiral olsun" da diyememiş, mukabil teklifolarak başkomutan yanında bir Papa, bir Venedik ve bir İspanyol amiralinin savaş konseyi teşkil etmelerini ve kararların bu konseyin rızasıyla alınmasını ortaya sürmüş, bu şekil de taraflarca uygun bulunmuştu.

Savaş harcamaları konusunda yapılan uzun tartışmalardan sonra İttifaka diğerlerine oranla az kuvvetle katılan Papa'nın harcamaların altıda birini, Venedik'in altıda ikisini ve İspanya'nın da yarısını vermeleri karara bağlanmıştı.

İspanya ve Venedik ittifaka 82'şer gali, Papa ise 36 gali verecekti⁸⁰. İkmal gemilerinin hepsini İspanya sağlayacak, 50000 kişilik çıkarma kuvvetlerinin masraflarını da papa verecekti. Çıkarma kuv-

⁷⁹ Bu ajanın faaliyetleri ileride işlenecektir.

⁸⁰ Papa galilerini, masrafları papalık tarafından verilmek şartıyla Venedik teçhiz edecekti.

vetlerine ise, bütün ödenekleri Venedik tarafından ödenmek şartıyla Urbino dukası komuta edecekti.

En uzun ve sert tartışmalar savaş hedeflerinin seçilmesi konusunda yapıldı. Venedik'in işine gelen savaş hedefi Doğu Akdeniz'de idi. Barbaros'un aldığı adaları geri almak ve Ege denizindeki eski deniz satvetini tekrardan kurmak istiyordu. İspanya ise Barbaros'tan Batı Akdeniz'i kurtarmak çabasında idi. Bunun için de savaş hedefi olarak Cezayir'in alınmasını teklif ediyordu. Uzun tartışmalardan bir sonuç çıkarmak mümkün olamadığı için, bir telif kararı olarak, ilkönce Osmanlı donanmasının imha edilmesine karar verilmiş ve "Bundan sonrasını karşılayacağımız duruma göre sonradan tayin ederiz" denmişti.

Ganimet payı konusunda en büyük kuvvetleri verdiği ve en büyük harcamaları yapacağı için V. Charles, İstanbul alındığı takdirde burada bir "Doğu İmparatorluğu teşkil etmek" hakkını istemiş, Papa bazı imtiyazlara sahip olması gerektiğini belirtmiş; Venedik ise seki kolonilerini geri almak isteğiyle yetinmişti. Ganimet payı da bu şekilde karara bağlanmıştı⁸¹.

Elde çok büyük bir deniz kuvveti olunca, tabiatıyla, bu kadar büyük ve önemli hedeflere varmak da mümkün olabilirdi. Lâkin hırslar, anlaşmazlıklar, birbirinin kuyusunu kazma çabaları içinde kurulan bir ittifakın bu hedeflere ulaşmasını da hayal haline getiriyordu.

Papa III. Paul İttifakın uzun ömürlü olamayacağını anlamış, onu uzun ömürlü yapabilmek çaresini de V. Charles - I. François sorununa çözüm yolu aramakta bulmuştu. Bütün çabasını bu iki devlet başkanını anlaşmaya harcamıştı. Ama çıkan bir olay Papa'yı zor duruma sokmuştu: V. Charles'ı almak üzere Barselona'ya gitmekte olan Andrea Doria yaklaşık olarak 60 mil kadar Fransız galileri tarafından izlenmiş⁸², Kralı hamil olarak dönerken de V. Charles'ı selâmlamadığı için Andrea Doria'nın ateşine maruz kalmıştı⁸³. Muharebede her iki taraf da zayıt vermiş, bunun sonucu olarak da ne V. Charles konuşmanın yapılacağı Nis'e çıkmış, ne de I. François buraya gelmişti.

⁸¹ Du Mont'un kitabında "İttifak Belgeleri", c. IV., bölüm III.

⁸² Venedik arşivinde *Elçi Giacomo Dosyaları*, nisan 1538.

⁸³ *İspanya'nın yeni bulunan belgeleri*, c. II., s. 392 (7 Mayıs 1538 tarihi).

Papa, iki hükümdarı anlaştırmak çabasına devam ediyordu. İki hükümdar da bu anlaşmaya taraflı oluyorlardı ama, anlaşmayı Papa III. Paul yapmış olmamak ve sonradan ona taviz vermemek için, papaya anlaşamaz görünüp, onun haberi olmadan, Aigus-Mortes'te buluşmuşlar ve karşılıklı dostluk gösterileri yapmışlardı⁸⁴.

Fakat en şiddetli anlaşmazlık belirtileri müttelik donanmasının içinde idi: Venedik Amirali Capello nisan ayında Korfu adasına geldiği halde müttelikleri ancak haziran sonunda bunlara katılmıştı. Papa Amirali Grimani, gemilerinin Venedik, Ancona ve Civitavecchia gibi birbirinden uzak yerlerde teçhiz edilmelerinden ötürü filonunu güçlükle toparlayabilmişti. Andrea Doria ise gene de ortada yoktu. Söylenişine göre harekâtın ertesine yıla ertelenmesini teklif etmek üzere Barselona'da bulunan V. Charles'a gitmişti. Çünkü ittifak donanmasını yeteri kadar teçhiz edilmiş bulamamıştı⁸⁵.

Müttelik taraftaki bu şaşkınlıktan istifade eden Barbaros Hayrettin, donanmasıyla İstanbul'dan hareket etmiş, Ege denizindeki Sporad Venedik kolonilerini işgal etmiş ve Girit adasındaki Venedik üssü Suda limanını muhasara etmişti. Barbaros bu hareketlerini 1358 haziran ayında yapmıştı.

V. Charles'a gelince, Napoli dukalığının Barbaros saldırısına maruz olduğunu görmeyince donanmasını da doğuya göndermekte herhangi bir lüzum görmemişti. Ancak aldığı şikayetlerden sonra ufak bir Napoli filonunu az cephane ve yiyecek maddesiyle Korfu'ya yollamıştı. Bu filonun komutanı Gonzago, Venedikli Amiral Capello ve Papa Amirali Grimani'nin Andrea Doria'yı beklemeden Osmanlı donanmasını karşılamak üzere Kandiya'ya gitmeye karar verdikleri zaman da bin bir bahane bulacak, "Zayıf kuvvetlerle harekât yapıp İspanya bayrağına şerefsizlik getirmem" diyecek ve Capello ile Grimani'yi de kararlarından caydıracaktı.

Papa Amirali Grimani de, belki de savaşı kaçınılmaz bir hale getirmek için, Capello'ya haber vermeden hareket etmiş; tek başına Preveze tahkimatına saldırmıştı. Söylenişine göre Preveze'ye baskın yapıp kürekçi toplamaya gitmişti⁸⁶. Fakat burada çok büyük zayıflık verecek ve Korfu'ya öyle dönecekti.

⁸⁴ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 328.

⁸⁵ *Büyükelçi Teboldi Dosyası*, ağustos 1538.

⁸⁶ Gugliemotti: a.g.e., c. II, s. 35.

Capello da Venedik filosuyla Kandiya'ya hareket etmişti. Kendisi 10-13 ağustos arasında yaptığı harekâtla Barbaros'u taredettiğini söyleyecekti ama, Barbaros burasını daha haziran ayı sonlarında terk etmiş bulunmakta idi.

Andrea Doria nihayet Korfu adasına 8 eylül 1538 günü gelmişti. Üstelik getirdiği kuvvetler de ittifak anlaşmasında taahhüt ettiğinin yarısı kadardı.

Barbaros'a Atılan İftiralar

Lafuente, Preveze Muharebesini anlatırken⁸⁷ Simancas arşivinde⁸⁸ bulunan bir mektuptan söz etmektedir. Mektup, V. Charles'ın iş ajanından Barbaros Hayrettin'e yazılmıştı. Bu ajanın adı da Alarcon idi. Barbaros'a şunları yazıyordu: "V. Charles Hazretleri Mevlây Hasan'a vaat ettiği ve verdiği için Tunus'u size veremiyor, buna mukabil Bon ve Bugi ile kıyılarının kalan kısımlarını ve Malta Şövalyelerini razı ettiği takdirde, Trablusgarb'ı size verebilecektir. Karşılık olarak sizden Osmanlı Devleti hizmetinden çıkmanızı ve derhal Cezayir'e dönmenizi, Napoli ve Sicilya üzerindeki kral nüfuzuna saygı göstermenizi istiyor. Şartları bundan ibarettir". Alarcon Charles'a yazdığı 25 eylül 1538 tarihli mektupta da Barbaros'la konuştuğunu ve Barbaros'un, "Şayet Kral Hazretleri Venedik'e savaş açarsa bütün kuvvetlerimle ona yardım edebilirim" dediğini bildiriyor.

Collecion de Documentos ineditos adlı İspanyol vesika koleksiyonunda⁸⁹ V. Charles'ın Barbaros'la temasa geçmek hususunda Andrea Doria ve Gonzaga'ya tam yetki verdiği yazılı imiş.

Lâkin bu belgelerin bulunması Büyük Amiral Barbaros Hayrettin'in gerçekten İspanya kralıyla pazarlığa giriştiğini ve Andrea Doria ile anlaşmalı bir muharebe yapmaya razı olduğunu ispatlayabilecek midir? Şüpheli olan nokta budur. Alarcon'un arşivde bulunan mektupları, kendisini V. Charles'a pahalı satmak için uydurduğu hayaller de olabilir. Çünkü bu mektuplar arasında Barbaros'un imza ya da mührünü taşıyan bir belgesi yoktur. Bulunan mektuplar olaylardan önce yazılmış ve 25 eylül, yani Preveze Muharebesinden üç gün önceki tarihi taşımıştır. Bundan ötürü, özellikle haberleşmenin

⁸⁷ *Histoire général*, c. VIII., s. 341.

⁸⁸ Simancas arşivinin İspanya'da olması gereklidir.

⁸⁹ Türkçesi: "Yayımlanmamış İspanyol vesikaları koleksiyonu".

uzun zamana bağlı olduğu o dönemde, bu mektupları Barbaros ve Preveze Muharebesiyle ilgisini hesaplamak çok zordur. Alarcon'un "Ne yapalım Barbaros sözünden caydı" gibi ikinci bir mektup yazmamış olması da dikkate şayandır.

Bu manzara malik olunan çok üstün kuvvetlere rağmen muharebe alanında yenilemeyen Büyük Amiral Barbaros'un, muharebeden sonra, şerefiyle oynanarak, küçültülmek isteğinden ve bunun için de hayal uydurmasından başkası olamaz. Bu iftiralar o kadar ileri götürülmüştür ki bir de "Muharebeye tekaddüm eden gün bir Türk çektirisinin Andrea Doria gemisine yaklaştığını gördük..." diye bir Venedik uydurması ortaya çıkarılmıştı⁹⁰. Sonradan tek başına Barbaros saldırısına karşı koymaya giden bir Venedik filosu, böyle bir Türk çektirisi görmüş olsaydı hemen ona saldırıp batırmaz mıydı?

Burada İtalyan amiralına hak vermemek mümkün değildir: Amiral İachino diyecektir ki "Harp tarihine yüzde yüz inanmak doğru değildir. Çünkü bu tarih sorumlu komutanının, sadece kendisini temize çıkarmak için yaptığı tahriflerle doludur. Harp tarihinin yanında, olayı yaşamış olanların hatıraları da beraber incelenmelidir..."⁹¹

*Osmanlı Tarafında Hazırlık*⁹²

Preveze Muharebesine tekaddüm eden 1537-38 kış mevsimi ve ilkbaharında Barbaros Hayrettin; İstanbul, İzmit, Gemlik, Gelibolu ve Çanakkale tersanelerinde gemi yaptırmak ve teçhiz ettirmekle meşguldü. Bazılarına göre bu gemilerin sayısı 150'ye kadar da yükseliyordu. Sadrazam Ayas Paşa'nın deniz sorunlarından uzak bulunuşu onun hazırlığını zora sokan tek nedendi. Zorluk, daha çok, gemilerin teçhizinde değil, gemilere gemici ve kürekçi bulmakta idi.

⁹⁰ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 343 (Paruta'nın *Venedik Tarihi*'nden almış.)

⁹¹ Amiral Angelo Iachino: *Gaudo e Matapan* (önsöz) (Bu amiral, İkinci Dünya Savaşında İtalyan donanmasına komuta etmiştir.)

⁹² İstibdat, İkinci Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde Deniz Kuvvetlerinin tarih uzmanı olarak çalışmış olan Şükrü, Saffet, Süleyman Nutku, Ali Haydar, Emir Alpagut ve Feyzi Kurdoğlu gibi tarihçiler, kitaplarını kaynak göstermeden hazırlamışlardı.

Bu kış aylarında sadece, Salih Reis komutasında 20 kadirga Akdeniz'e çıkarılmıştı: Hadım Süleyman Paşa'nın Kızıldeniz'de, Portekizlere karşı hazırlamakta olduğu, donanma için Mısır'a teçhizat ve yapı malzemesi götürecektir, dönüşte de oradan İstanbul'a Hint hazinesini getirecekti. Bu hazine Gucarat İmparatoru Bahadır Şah tarafından İstanbul'a yollanıyordu⁹³.

Andrea Doria'nın Girit sularında Salih Reis'in bu filosuna taarruz edeceği haberi Barbaros'u denize erken çıkmak kararına götürmüş, yahut da bu emri kendisine divan vermiştir.

Barbaros kendi kararı ya da divandan aldığı emir üzerine tersanelerde teçhiz edilmekte olan gemilerin idaresini Kocaeli Sancak Beyi Ali Bey'e bırakmış, 40 kadirga ile 7 haziran 1538 günü denize açılmıştı. Böylece, Garbocakları filoları dışında Osmanlı donanması üç parça haline gelmiş bulunuyordu:

Barbaros Hayrettin komutasındaki 40 kadirga İstanbul-Girit yolunda, Salih Reis komutasındaki 20 kadirga Mısır-Istanbul yolunda, Ali komutasındaki 90 kadirga İstanbul'da teçhiz halinde, bunların dışında bir de Turgut Reis komutasında 20 kadirga vardı.

Barbaros, Girit adasına giderken ilkönce Siklad adalarına geldi. Bu adaların henüz işgal edilmemiş olanlarını aldı, sonra Girit kıyı şehirlerini bombaladı ve karaya çıkardığı muhاریlerle iç kasaba ve şehirleri vurdu. Söylendiğine göre 466 köy tahrip etmişti⁹⁴. Oradan Kerpe ve Kaşot adalarını alarak⁹⁵ Ağriboz'a geldi ve Salih Reis filosuyla Ali Bey kuvvetine burada katıldı.

Andrea Doria Barbaros'un bu harekâtına müdahale edememişti. Buraya gelen sadece Capello'nun Venedik filosu idi ki, o da bir müdahale yapamamış ve buna rağmen "Barbaros'u kaçırttım" diye dönmüştü. Fakat Barbaros, İstanköy adasına geldiği zaman Andrea Doria'nın Yunan denizine geldiğini öğrenecek ve durumu daha iyi anlaması için Turgut Reis'i süratli kadirgalarıyla hemen keşfe çıkaracaktı. Kendisi de Osmanlı donanmasının tekmiliyle onu izleyerek Preveze sularına gelmekte idi. Osmanlı donanması Preveze limanında 24 Eylül 1538 günü toplandı.

⁹³ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. VI., s. 7.

⁹⁴ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. VI., s. 8.

⁹⁵ Kerpe ve Kaşot adaları Girit adasıyla Mataban burnu arasında olup Ege denizyolları açısından büyük önem taşımakta idiler.

Muharebeden Önceki Olaylar ve Harekât

Andrea Doria'nın hazırladığı Harp Meclisi 22 eylül 1538 günü Korfu adasında toplandı. Yabancı kaynakların belirttiğine göre Barbaros'la temas etmek yetkisine sahip Doria, derya kaptanına yazdığı mektubun cevabını beklemek üzere, müttelik komutanlarını oyalamakta idi⁹⁶. Bundan ötürü de Papa Amiralî Grimani'nin, Harp Meclisinde yaptığı "Hemen Preveze'ye gidip baskın yapalım" teklifini. "Böyle bir hareket zararlıdır" gerekçesiyle reddetmişti.

Harp Meclisi, Andrea Doria'nın gösterdiği nedenleri uygun bularak Preveze'ye baskın yapmamaya ve bunun yerine, Osmanlı donanmasını muharebeye zorlamak için, onun Mora'daki kalelerinden bir tanesine taarruz etmeğe karar vermişti.

Barbaros Hayrettin de Harp Meclisini 25 eylül 1538 günü Preveze'de kurmuştu. Bu mecliste şunlar vardı:

Derya kaptanı Büyük Amiral Barbaros Hayrettin,

Merkez cephenin komutanları olarak Barbaros'un oğlu Hasan Reis, manevî oğlu öteki Hasan Reis,

Sağ cephe komutanı olarak Salih Reis,

Sol cephe komutanı olarak Seydi Ali Reis,

İhtiyat kuvvetleri komutanı olarak Turgut Reis ve bunun emrindeki Sadık ve Güzelce Mehmet Reisler.

Düşman tarafında millî çıkarlardan ötürü anlaşmazlıklar varken, Osmanlı tarafında da izlenecek strateji bakımından anlaşmazlık vardı. Yabancı kaynaklara göre Barbaros denize çıkmak istemiyor, denize çıkmak için onu Murad Ağa zorluyordu⁹⁷. Tabiatıyla bu doğru olamazdı. Çünkü, "Andrea Doria ile anlaşmalı muharebe yapacak" dedikten sonra "muharebe yapmak istemedi" ifadesini kullanmak doğru olamazdı. Bu da muharebe sonrası, Barbaros'u küçültmek çabası içinde söylenmiş bir lakırdı idi.

Osmanlı Harp Meclisindeki anlaşmazlık bunun tam aksi olarak belirmişti: Sancak beyleri, düşmanın üstün olması karşısında, donanmayı Preveze tahkimatının dışına çıkarmayıp, düşmanın karadan Preveze'yi almasına manî olmak için Akçom burnuna tahkimat

⁹⁶ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 335.

⁹⁷ Camillo Manfroni: a.g.e., c. III., s. 335.

yapmak ve karaya çıkarılacak muhاریlerle burasını korumak istemişlerdi. Akçeom bölgesini bizzat dolaştığı zaman, oradaki muhاریlerin de sancak beyleriyle aynı kanıda olduğunu görmek belki de onu üzmişti. Barbaros'a 2000 muharıpten fazla olan düşman karşısında kendisinin 500 askerle Akçeom'u koruması mümkün değildi, tek çare denize çıkıp düşmanı denizde yenilgiye uğratmaktı⁹⁸.

Barbaros Hayrettin'i, çok üstün düşmanla muharebe etmek kararına götüren nedenler de yok değildi. Anderea Doria'nın kendisine karşı çok çekingен olduğunu biliyordu. müttefikler arası anlaşmazlıkların deniz muharebesini yakından etkileyeceğini hesaplamıştı. Kürek döneminin gereği olarak bölgedeki rüzgâr ve akıntı şartlarını da düşmandan iyi bildiğine emindi. Bununla beraber maiyetinin moralini de düşünerek Akçeom'a hafif bir tahkimat yapıp garnizon koymayı da ihmal etmemişti. Donanmasına verdiği emir tekti: "Deniz'e çıkmaya hazır ol!.."

Preveze Deniz Muharebesi

25 eylül 1538 günü Osmanlı donanması Preveze'de, Turgut Reis komutasındaki keşif kuvvetleri Kefalonya adası dolaylarında bulunuyordu. Anderea Doria komutasındaki müttefik donanma Korfu adasında, keşif kuvvetleri de Zanta adası dolaylarında idi (Lütfen bu hareketleri yedi Yunan adası haritası üzerinde izleyiniz).

Anderea Doria Korfu adasından bugün hareket etmişti. Guazzo'nun anlattığına göre ilk hatta Francesco Doria ile⁹⁹ Venedikli Amiral Dondulmiero komutasında 70 gali vardı¹⁰⁰. Öncü olarak Guazzo'nun emrinde ve çoğu Venedikli olarak Papa'nın filosu gidiyordu. Bu

⁹⁸ Barbaros, denizde kuvvetli olan bir düşmanın ancak denizde yenilebileceği kanısında idi. Bunu, bir başka türlü, 377 yıl sonra Atatürk ifade edecekti: "Boğazları kapadım, çarlık Rusya'sını çökmeğe hükümlü ettim. Aynı akıbet bizi de bekliyor. Çünkü karşımızda kocaman bir İngiliz donanması var. Bizim de onu durduaracak bir deniz kuvvetimiz yok" (Lord Kinross: *Bir Millet'in Yeniden Doğuşu - Atatürk*).

Bunun anlamı, donanma desteği görmeyen bir kara kuvvetinin stratejik manevrasını ya yapamaması ya da bu manevrayı büyük zorluklar içinde yapıp, galip gelse de fazla zayıat vermesidir.

⁹⁹ Francesco Doria, adını Andrea Doria'nın büyükbabasının babasından alan, bir yeğeni olup o da denizci idi (Fassalo'da Andrea Doria sarayı ressamının verdiği bilgi).

¹⁰⁰ Guazzo: *Historia*, s. 463.

filo da 27 galiden kurulu idi. Ortada Antonio Doria'nın¹⁰¹ 6 galisi, Sicilya'nın 4 galisi, Napoli'nin 5, Malta şövalyelerinin 4 galisi, Monaco prensinin 2, Aquilar kontunun 4 ve Andrea Doria'nın 22 galisi vardı. Yabancı kaynakların belirttiğine göre pek çok gali teçhizat eksikliğinden ötürü Korfu adasında bırakılmış, İspanya donanmasının bir kısmı da batı Akdeniz'de bırakılmıştı. Artçı filo Francesco Pasquilligo komutasında olarak 60 Venedik galisinden kurulu bulunuyordu. Bir kısım Venedik kuvvetleri de Adriyatik denizinde bırakılmıştı.

Hepsi 139 gali ve 70 gemi olan bu donanma güney tarafını gözetleye gözetleye Arta körfezine kadar gelmiş ve güneye doğru yoluna devam etmeye başlamıştı.

Osmanlı donanması da 27 eylül sabahı Preveze'den hareket etmiş ve güneye doğru yol vermişti.

Karşılıklı iki donanma birbirlerini 27 eylül günü bu vaziyette göreceklerdi. Fakat her iki taraf da, birbirinden çok ayrı nedenlerden ötürü hemen saldırıya geçmeyeceklerdi: Andrea Doria, İspanya Kralı V. Charles nezdindeki prestijini korumak düşüncesini başa aldığı için, ilkönce bıçağı kemiğe dayanacak olan Venediklilerin Osmanlı donanmasıyla kapışmasını, her iki tarafın da yeteri zayıat vermesini bekliyordu. Ana maksadı, muharebeden yıpranmış ve Venedik donanmasından daha zayıf hale düşmemektir. Barbaros ise düşmanın malik olduğu kuvvet üstünlüğüne rağmen bir de rüzgâr tarafından nimetlendiğini görüyor, meteorolojik şartların kendi lehine dönmesini bekliyordu. Bundan başka, onun düşüncelerine rağmen, düşman komutanları arasındaki anlaşmazlıklar şiddetlenebilir, düşman gruplara ayrılabilir ve bu suretle düşmanın zayıf tarafı üzerine kuvvet konsantresi yapmaya imkân bulabilirdi¹⁰².

Andrea Doria, Barbaros'un öne sürdüğü keşif kuvvetlerini, kendisinin Preveze tahkimatı üzerine çekilmesini sağlamak ve ittifak filosunu Osmanlı donanmasıyla Preveze tahkimatının temsil ettiği iki ateş arasına almak şeklinde değerlendirmiş, bunun için de güneye

¹⁰¹ Antonai Doria da Andrea Doria'nın yeğeni idi.

¹⁰² Kürek döneminde rüzgâr, daha fazla, yelkeni yardımcı itici vasıta olarak kullanan donanmalara faydalı olur. Sakin havalar ise daha fazla kürekli kadırgalara manevra kolaylığı sağlardı. Özellikle Venedik donanmasında çok toplu süper geliler, rüzgârın eseceği kuvvet ve yöne çok bağlı idi.

doğru yoluna devam etmişti. Papa Amiralî Grimani'nin Osmanlı donanmasıyla muharebe etmek için yaptığı tahriklere hiç aldırımıyordu.

Andrea Doria'nın, Barbaros'un zamanında taarruz edeceğini anlamış ve muharebeyi kaçınılmaz bir olay olarak tahmin etmiş olduğu kesindi. Buna rağmen hem muharebe yapmak istemiyor hem de müttefik amiralleri muharebe fikrinden caydırmak için çaba harcıyordu. Onlara söylediğine göre muharebe kaybedilirse Napoli, Sicilya, Venedik ve İspanya kıyıları Barbaros'un saldırılarına açık kalacaktı, kendi üssünden uzak, kayalık bir bölgede yapılacak muharebede de normal şartlardan daha fazla zayıt verilebilecekti.

Müttefik donanma 27/28 eylül gecesini hep tartışmalarla geçirdi ve 28 eylül sabahı böyle oldu. Andrea Doria Capello ve Grimani'nin ısrarları karşısında, "Bu adamlar ben olmazsam da düşmana saldırır. Böylelikle kral nezdindeki prestijim yok olur" kanısıyla onlara, muharebe yapmaya kararlı göründü. Fakat yaptığı manevreler bu kararını teyit etmiyordu (doğrulamıyordu).

Barbaros'a gelince rüzgârın düşmanın lehine olarak çok şiddetli estiğini görerek, bölgenin meteorolojik şartlarını iyi bilmesinden de yararlanarak, durumun kendi lehine güzelleşmesini beklemekte idi. "Barbaros denize Kur'anı Kerim'den ayetler yazılı kâğıtlar serpiştirerek levendlerin manevî kuvvetini takviye etti, nitekim rüzgâr da biraz sonra kaldı" diye yazılacaktı¹⁰³ ama, bu mütalaayı hayal ve efsane mahsulü saymak yanlış olmazdı. Çünkü Barbaros'un denize serpiştirdiği kâğıtları, çok büyük bir sahayı kaplayan 150 gemi mürettebatının görmesine hiç de imkân yoktu.

Barbaros'un beklediği, ilmî nedenlere göre, rüzgârın kalmasıyla düşman gemilerinin ufak ufak gruplar haline gelebileceğini düşünmek olmalı idi. Durum bu şekilde tecelli ederse Barbaros düşmanın zayıf tarafını daha kolaylıklar içinde bulacak ve ona saldıracaktı.

Buna mukabil Andrea Doria'nın, rüzgâr kendi lehine eserken, Venedik'in süper galilerinden de istifade ederek, hemen Osmanlı donanmasına saldırması gerekirdi. Fakat o "Muharebeye başlarsam Venedikliler beni düşman karşısında yalnız bırakır ve sıvışır, ben de

¹⁰³ Tarık Yılmaz Öztuna: a.g.e., c. VI., s. 13.

V. Charles nezdindeki prestijimi kaybederim” endişesi içinde güneye doğru yoluna devam etmişti.

Halbuki Venedikli Amiral Capello, Osmanlı donanmasıyla muharebe etmek isteğinde daha samimî idi. Çünkü Osmanlı donanması mahvolursa onun da Akdeniz’deki ve özellikle V. Charles’a karşı durumu pek çok kuvvetlenecekti. Nitekim Anderea Doria’nın şaşkın hareketlerini görünce, bu hareketlere tahammül edemeyecek, gemisiyle onun gemisine yaklaşarak eline megafonu almış ve “Ne yapıyoruz? Neden düşmana saldırmıyoruz? Böyle hareket edersek vazifemizi yapmış olamayız. Eğer benden şüphe ediyorsanız istediğinizi yapınız. Fakat siz ne yaparsanız yapınız, ben kendi galilerimle düşmana saldıracam” diye bağırmişti¹⁰⁴. Tam da bu sırada rüzgâr Türklerin lehine olarak değişmiş ve kalmıştı. Hem anlaşmazlıklar hem de evvelce rüzgâr etkisiyle düşman grupları birbirinden çok dağılmış ve özellikle Venedik’in süper galileri denizde hareketsiz kalmıştı.

Böyle bir durumda Anderea Doria’nın hemen kuvvetlerini toparlayıp kuvvetli bir savunma ve karşı taarruz kitesi teşkil etmesi gerekirken, o böyle yapmamış, Capello ve Grimani’nin Türklerle muharebe etmesine seyirci kalmış, sonra da “Onların başına gelen sonra da benim başıma gelir endişesiyle” Korfu’nun yolunu tutmuştu.

Barbaros, Venedik ve Papa donanmasının gruplarına teker teker taarruz ediyor, ondan kaçanları Turgut Reis, süratli gemileriyle kovalıyor ve batırıyordu. Amerikalı Albay Braoun Taylor’ın “Barbaros muharebe yapmadı, üç beş Venedik gemisini batırması zafer sayılmazdı; Preveze, sonucu Türkler tarafından göklere çıkarılmış bir muharebe” dediği muharebe işte bu idi.

Buna mukabil Hammer’e dayanarak bizim verdiğimiz “Türkler Preveze’de 128 savaş gemisiyle birçok nakliye gemilerini batırdılar”¹⁰⁵ fikri de mübalağalı olsa gerekti.

Fakat Türklerin beş Venedik gemisini batırdığı haberi doğru olmuş olsaydı muharebe sonunda düşman çareyi kendi üslerine çekilmekte bulmayıp Türklerle karşı bir saldırı tertiplerlerdi. Verdikleri zayıt bu kadar az olsaydı Barbaros’un oğlu Hasan Bey 24 ekim 1541’

¹⁰⁴ Durc: *Armada Espanola*, s. 239.

¹⁰⁵ Tarık Yılmaz Öztuna, a.g.e., c. VI., s. 13.

de tek başına V. Charles'ın komuta ettiği donanmayı Cezayir'de tahrip etmezdi, Osmanlı donanması 1543-44 kış aylarını Toulon'da geçirmezdi.

Bu olaylar Preveze'de verilen Hıristiyan kayıplarının, kendilerine korku verecek kadar büyük olduğunu gösteriyordu. Fakat bir an için zayıflığın az olduğu kabul edilse bile, şunları düşünmek gerekirdi: Zafer ya da yenilgi, tarih boyunca, batırılan gemi sayısı ile ölçülüyor, savaş için tayin edilen hedefe ulaşıp ulaşılmaması birinci değeri kazanıyordu. Türkleri Avrupa'dan ve hatta İstanbul'dan atmak, burada Hıristiyan bir Doğu İmparatorluğu kurmak, Ege adalarını tekrar Türklerin elinden koparmak gibi çok büyük bir hedefe ulaşamayıp Türklerin önünden kaçılmış ise ve ta Lepanto muharebesine kadar Türk korkusu içinde yaşanılmış ise, çocuklar bile Türk korkusuyla uyutulmuş ise, Türkler için, buna "Preveze zaferi" denmez de ne denebilirdi?

Bundan ötürü Barbaros İstanbul'da çok muazzam törenlerle karşılanmış ve 23 ekim 1538 tarihinde de Kanunî Sultan Süleyman tarafından aynı büyük törenlerle kabul edilmiş ve günlerce ağırlanmıştı.

Bizim için alınması gerekli ders ise deniz muharebelerinin, devletin politik, ekonomik ve stratejik hayatını nasıl etkilediğini görebilmek, tarihimizi bu yolda yazarak gelecek kuşaklara memlekete daha iyi hizmet etmek imkânını hazırlamaktır.

